

**Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
кафедра мов і літератур Далекого Сходу та Південно-Східної Азії**

**ОСОБЛИВОСТІ ЛЕКСИЧНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У КОРЕЙСЬКІЙ
ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ: ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ**

Кваліфікаційна робота
освітнього ступеня «бакалавр»
студента 4 курсу бакалаврату
освітньої програми «Корейська мова і література
та переклад, англійська мова»
спеціальність – В11 «Філологія»
Андрій Юрійович БОЙКО
Науковий керівник:
асист. Тетяна Олександрівна ВАСЮХНО

«Допущено до захисту»

Протокол засідання

кафедри мов і літератур Далекого Сходу та Південно-Східної Азії

протокол №16 від «28» травня 2025 року

Завідувач кафедри

д.філол.н., доц. Наталя ІСАЄВА

КИЇВ
2025

АНОТАЦІЯ

Бойко А. Ю. Особливості лексичних запозичень у корейській та українській мовах: перекладацький аспект. Кваліфікаційна (бакалаврська) робота на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня вищої освіти спеціальності В11.066 «Східні мови та літератури» (переклад включно), освітньої програми «Корейська мова і література та переклад, англійська мова». «Київський національний університет імені Тараса Шевченка». Київ, 2025.

Кваліфікаційна робота присвячена темі лексичних запозичень у корейській та українській мовах та їх характерних ознак функціонування у відповідних мовних системах, а також особливостей корейських запозичень при їх передачі у процесі перекладу українською мовою. Для досягнення мети дослідження була проаналізована теоретична база стосовно поняття «лексичні запозичення» та як вона відображається у відповідних системах корейської та української мов; були досліджені та порівняні функціональні особливості корейської та української запозиченої лексики з точки зору структурних та морфологічних ознак; були досліджені специфічні способи та особливості перекладу корейських запозичень українською мовою, а також взаємних процесів запозичень між корейською та українською мовами.

Результатом дослідження стало виявлення спільних та відмінних аспектів функціонування лексичних запозичень у корейській та українській мовах; визначення характерних рис передачі корейських запозичень при перекладі українською мовою; виявлення особливостей українських запозичень у корейській мові та корейських запозичень в українській мові.

Ключові слова: *лексичні запозичення, запозичена лексика, слова іншомовного походження, переклад.*

ABSTRACT

Boiko A. Y. Distinctive characteristics of lexical borrowings in Korean and Ukrainian languages: translation aspect. Qualification (bachelor) work for obtaining the educational and qualification level of higher education in the specialty B11.066 "Oriental languages and literatures" (including translation) of the educational program "Korean language and literature and translation, English language". Taras Shevchenko National University of Kyiv. Kyiv, 2025.

The qualification work is centered around the topic of lexical borrowings in Korean and Ukrainian languages and the distinctive functional characteristics in the respective language systems, as well as the peculiarities of Korean borrowings within the process of translating them into Ukrainian. In order to achieve the research goal, the theoretical framework surrounding the term "lexical borrowings" and how it is reflected within the systems of Korean and Ukrainian languages respectively was analyzed; distinctive functional features of Korean and Ukrainian loanwords from the point of view of structural and morphological characteristics were studied and compared; specific ways and features of translating Korean loanwords into Ukrainian, as well as mutual borrowing processes between Korean and Ukrainian languages, were studied.

The result of the research was revealing the common and distinctive functional aspects of lexical borrowings in Korean and Ukrainian languages; defining the characteristics of conveying Korean loanwords through the translation into Ukrainian; revealing the distinctive features of loanwords from Ukrainian in Korean and loanwords from Korean in Ukrainian.

Keywords: lexical borrowings, loanwords, words of foreign origin, translation.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕКСИЧНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У КОРЕЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ	
1.1.Зміст, розуміння та особливості поняття «лексичні запозичення» у контексті сучасного наукового дискурсу.....	7
1.2.Лексичні запозичення у словній системі корейської мови.....	11
1.3.Лексичні запозичення у словній системі української мови.....	18
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1.....	22
РОЗДІЛ 2. ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛЕКСИЧНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У КОРЕЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ	
2.1.Структурні особливості запозиченої лексики в корейській та українській мовах.....	24
2.2.Морфологічні особливості запозиченої лексики в корейській та українській мовах.....	28
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2.....	34
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕДАЧІ КОРЕЙСЬКИХ ЛЕКСИЧНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У ПРОЦЕСІ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	
3.1.Передача лексики ієрогліфічного походження 한자어 при перекладі українською мовою.....	36
3.2.Передача запозиченої лексики 외래어 та 차용어 при перекладі українською мовою.....	41
3.3.Українські запозичення в корейській мові та корейські запозичення в українській мові.....	44
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3.....	46
ВИСНОВКИ.....	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	50

ВСТУП

У процесі історичного розвитку мов світу найвизначнішим аспектом, який зазнає найпомітніших та найзначніших змін, є лексична складова мови. Порівнюючи її з іншими аспектами, наприклад граматичною або фонетичною, вона змінюється та розвивається найбільш стрімко. Саме тому вона здатна відображати культурні особливості мовного регіону, риси суспільства, пов'язані з історичними процесами та подіями, а також мовні контакти найчіткіше. Результати мовних контактів з носіями інших мов часто існують у лексичній системі мови у вигляді запозичених мовних одиниць, утворені в результаті процесів лексичних запозичень. Вони, на рівні з питомою лексикою мови, вказують на суспільні настрої певного мовного регіону, вже сформовані або в процесі формування. Вони привнесені до мови з метою виконувати доповнювальну або допоміжну функцію збагачення лексичної системи.

У корейській та українській мовах, з точки зору походжень їхніх запозичених лексем, можна прослідкувати значну різницю в розвитку даних мов у історичному контексті відповідно Кореї як історичного регіону, і в особливості Республіки Корея, та України. Проте, незважаючи на ці відмінності, а також у геокультурній різниці між країнами, у процесах лексичних запозичень у корейську та українську мови прослідковуються і схожі аспекти.

До того ж, глобалізоване суспільство сьогодення характеризується стрімкою появою запозичених мовних одиниць у мові, що є постійним неспинним процесом, характерним для багатьох світових сучасних мов. Крім того політичні, дипломатичні та культурні контакти між Україною та Республікою Корея, і як наслідок — мовні, останнім часом стають дедалі регулярними. З цього випливає **актуальність** дослідження, яка полягає у чинному співіснуванні корейської та української мов у контексті довготривалого світового процесу лексичних запозичень.

Мета дослідження — проаналізувати специфіку лексичних запозичень в корейській мові, порівняти з такими в українській мові, дослідити способи передачі корейської запозиченої лексики українською мовою.

Досягнення зазначеної мети полягає у виконанні наступних завдань:

- 1) визначити особливості лексичних запозичень та функціонування запозиченої лексики в корейській та українській мовах;
- 2) порівняти особливості лексичних запозичень в корейській та українській мовах;
- 3) дослідити особливості передання корейської запозиченої лексики українською мовою.

Об'єкт дослідження — корейська та українська запозичена лексика як явище у лексичних системах відповідних мов.

Предмет дослідження — функціонування запозиченої лексики в корейській мові та їх передача при перекладі українською мовою.

Матеріалом дослідження виступили 185 запозичених корейських лексем з онлайн-словника Naver Dictionary та 132 запозичені українські лексеми з Тлумачного словника української мови у 20-ти томах.

Практичне значення дослідження полягає у розширенні розуміння про процеси лексичних запозичень у корейській та українській мовах, і як утворені в їх результаті мовні одиниці функціонують в контекстах мов. Результати дослідження також можуть використовуватися під час перекладацької роботи з текстами корейською мовою, націленої на переклад українською мовою.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕКСИЧНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У КОРЕЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКИХ МОВАХ

1.1. Зміст, розуміння та особливості поняття «лексичні запозичення» у контексті сучасного наукового дискурсу

Розглядаючи розвиток мови в історичному контексті або стан мови у певний визначений період, можна помітити тенденцію використання її носіями слів, словотвірних елементів, словосполучень тощо, які характеризуються іншомовним походженням. Такі випадки, і, в основному, більшість аспектів впливів елементів однієї мови на словну систему іншої пов'язані у лінгвістиці з поняттям «лексичні запозичення». Цей термін має двоїсту натуру: ним можуть описуватися процеси, пов'язані з потраплянням мовних одиниць однієї мови до іншої та їхніх подальших змін, а також конкретні лексеми як наслідки цих процесів. З метою більш оптимального сприйняття теоретичних матеріалів, пов'язаних з поданою темою, використовується наступне розрізнення: «(лексичні) запозичення» — безпосередньо процеси перейняття; «запозичена лексика», і відповідно «запозичене слово», «...морфема», «...фонема», «...конструкція» і т.п., — певні мовні одиниці, які сформувалися в результаті процесів перейняття [Есенова та ін., 2023, 152-153].

Під час аналізу процесів запозичення словних складових однієї мови іншою, ці процеси зазвичай трактуються як ті, що засновані на відношенні «мова-джерело»-«мова-реципієнт»: перша — це мова, з якої визначено походження запозичуваної одиниці, а друга — це мова яка переймає запозичувану одиницю. Тобто у певному процесі запозичення визначається одна мова-джерело та одна мова-реципієнт. [Haspelmath, 2009, 37].

Проте, попри різні види класифікацій лексичних запозичень, серед усіх досліджуваних аспектів цих явищ виділяється термін «інтернаціоналізм», або «інтернаціональна лексика», який повноцінно не спирається на таку систему. Інтернаціоналізм у лінгвістичному дискурсі загалом визначається як мовна

одиниця, яка бере початок з однієї конкретної мови, та варіації якої існують у багатьох мовах світу, навіть неспоріднених, з більш-менш однаковим семантичним наповненням. Часто можна зустріти ототожнення цього поняття з термінами іншомовного походження, оскільки найяскравішими прикладами інтернаціоналізмів є наукова термінологія, часто з грецькою або латинською етимологією. Проте розглядаючи поза межами цього євроцентричного розуміння, можна зрозуміти, що «інтернаціоналізм» є поняттям більш широким, і що процеси їхньої появи у мовах описується перейняттям лексеми однієї мови у інші багатьма різними процесами, які поєднані спільною метою привнесення однієї й тої ж лексико-семантичної одиниці. Через те, що наукова термінологія найбільш схильна до масового поширення завдяки процесам наукової комунікації, виникає таке прирівнювання [Смуцинська, 2010, 202].

Особливістю інтернаціоналізмів є саме спільне коріння багатьох окремих слів різних мов, тому у цьому випадку через це важко побудувати чітку систему «мова-джерело»-«мова-реципієнт» для дослідження конкретних процесів лексичного запозичення. Також, є певні випадки, коли слово з мови-джерела втрачає свій зв'язок з нею у процесі інтернаціоналізації, та навіть може ставати надбанням мов, у які воно потрапило. Слово-інтернаціоналізм може потрапити до мови опосередковано через іншу. Усе це призводить до того, що існують наукові тенденції з виокремлення інтернаціональної лексики з поняття запозиченої [Есенова та ін., 2023, 154]. Проте також існує підхід до розгляду інтернаціоналізмів як особливого виду запозичень, з особливим механізмом появи у мовах. Саме тому я вважаю, що, попри важливі поняттєві відмінності між інтернаціоналізмами та запозиченою лексикою, їх варто розглядати як дотичне явище до процесів лексичних запозичень.

Повертаючись безпосередньо до лексичних запозичень, у науковому дискурсі існує велика кількість кутів, під якими можливо розглядати та характеризувати як і процеси, так і саму лексику. Одним із базових способів розрізнення лексичних запозичень на види базується на тому, хто запозичує мовні одиниці: носії мови, з якої вони переймають слова, чи не носії. У

першому випадку такі процеси мають назву «присвоєння», а у другому — «насадження», оскільки зазвичай ці процеси відбуваються під зовнішніми впливами на мовців зі сторони мови-джерела [Winford, 2006, 394]. Ці види запозичень пов'язані із соціо-історичним контекстом конкретних мовців та їхніх мов, а також як конкретно вони послуговуються тими чи іншими запозиченими одиницями.

Процеси лексичних запозичень також можуть оцінюватися наскільки їхні результати асимільовані до мови-реципієнта та адаптовані під систему цієї мови. Запозичена лексика може вважатися найбільш підлаштованою під реалії нового мовного середовища, до його словотвірних та структурних особливостей; вона виступає як невід'ємна фактична частина мови-реципієнта. Натомість існують також і екзотизми та іншомовні включення, які є менш адаптованими під мову, що їх запозичує [Esenova, 2024, 138-139]. Перші — це рідко вживані мовні одиниці, які позначають соціальні чи лінгвістичні реалії, які найчастіше можна зустріти вираженими у конкретній мові-джерелі. Тоді як іншомовні включення, які також, зазвичай у негативному контексті, існують під назвою «варваризми», є тими запозиченнями, які або перебувають на ранніх стадіях процесів асиміляції до мови, або використовуються у певних контекстах не надто часто, щоб перейти до загального вжитку носіїв. Однак в ході історичного розвитку мови якщо екзотизми та варваризми будуть вживатися все частіше, і їхня незвичність для носіїв мови-реципієнта та непристосованість до елементів системи цієї мови спаде, то вони можуть перейти до класу звичайної запозиченої лексики, або навіть інтернаціональної лексики, у випадку якщо ці елементи присутні у багатьох інших мовах.

Ще один базовий спосіб поділу запозичень витікає з лінгвістичних фактів існування мовних одиниць. Він ґрунтується на тому, яка функціональна частина запозичуваної одиниці вважається головною під час процесу. Якщо це ті частини, пов'язані з будовою самого слова та його окремими частинами, що несуть значення, то йдеться про матеріальні запозичення. Якщо ж під час запозичення важливими є функції лексичної одиниці у контексті речення або

мови загалом, — наприклад синтаксичні особливості, — це структурні запозичення [Matras, Sakel, 2007, 217].

Розглядаючи конкретні типи лексичних запозичень, можна побачити найчастіше виділення наступних:

- запозичені слова/лексеми/тощо;
- кальки, або запозичення-переклади;
- семантичні запозичення;
- змішані, гібридні запозичення [Spahiu, Nuredini, 2023, 13-14].

Запозичені лексичні одиниці є найпоширенішими представниками як і результатів процесів лексичних запозичень, так і матеріальних запозичень. Ці одиниці привносяться з певною відповідністю до оригіналу з мови-джерела та підлаштовуються під фонетичні та орфографічні стандарти мови-реципієнта. Вони існують у мові або з новою семантичною ціллю, або для розширення семантики вже наявних одиниць.

Запозичення-переклади, також відомі як кальки, є прикладами структурних запозичень, оскільки лексичні складові цих одиниць під час процесу не зберігаються, а головними вважаються їхні морфологічні та семантичні особливості. Вони створюються шляхом дослівного перекладу певного, зазвичай, словосполучення, яке не є притаманним семантично для мови-реципієнта. Важливим є збереження самої структури мовної одиниці під час запозичення, а не структурна та фонетична відповідність.

Продовжуючи тему структурних запозичень, семантичні запозичення є результатами опираючі на систему полісемії мовної одиниці мови-джерела та відтворення її засобами мови-реципієнта на існуючих лексемах. У цьому випадку знову основним є не лексичні, а семантичні характеристики запозичуваної одиниці. При цьому особливим є відтворення нових процесів семантичного розширення у мові-джерелі мовою-реципієнта [Haspelmath, 2009, 39].

Наостанок, змішані запозичення мають багато способів утворення у мові-реципієнті: це можуть бути поєднання питомої лексики з іноземними

елементами, а також використання запозичених слів чи мовних одиниць, з однієї й тої ж чи кількох різних мов, для утворення нової лексики, яка часто може семантично відрізнятися від оригінальних іншомовних елементів. Це є прикладом матеріального запозичення, оскільки гібридні запозичення виникають у процесі словотворення, використовуючи елементи мови-джерела як матеріал для утворення лексичних одиниць.

1.2. Лексичні запозичення у словній системі корейської мови

Довгий час на поверхневому рівні лексична система корейської мови поділялася на питому та непиту лексичну систему. В останній основним класом були слова китайського ієрогліфічного походження (також відомі під назвою сино-корейські). Проте з посиленням мовних контактів Кореї із країнами Заходу збільшилася кількість запозичень з їхніх відповідних мов, і це призвело до удосконалення цієї системи. На позначення непитомих слів, тобто слів іншомовного походження, у корейському мовознавстві існувало два терміни, «외래어» та «차용어», які не були чітко розрізнені та могли використовуватися взаємозамінно. Опрацьовуючи в основному праці англомовних та німецькомовних лінгвістів, виникла потреба у перегляді цих термінів і як вони функціонують у корейському мовознавчому дискурсі [송원양, 2022, 4390-4391].

Сьогодні непитома лексика у корейській мові у широкому значенні позначається терміном «차용어», тобто це будь-які слова, що були привнесені з іноземних мов. Далі у цій категорії визначаються наступні види слів:

- 한자어 — слова китайського ієрогліфічного походження;
- 외래어 — запозичені мовні одиниці;
- 차용어 — у вузькому значенні, неасимільовані до загального мовного вжитку слова іншомовного походження [주지연, 2018, 282-283].

З цієї категоризації видно, що попри іншомовну етимологію слів ієрогліфічного походження та їхню пристосованість до мовної системи та загального вжитку в корейській мові, вони виділяються в окрему групу від

лексичних запозичень, тобто «외래어». І справді, з точки зору історичного розвитку корейської мови, ця категорія слів формувалася не в результаті певних мовних контактів, а через значний соціокультурний та політичний вплив китайської династійної влади на Корейський півострів, що в свою чергу вплинуло на аспекти мови, зокрема лексики. Слова китайського ієрогліфічного походження виникли у процесі передачі морфем класичної китайської мови корейськими фонетичними засобами. Лексеми такого типу формувалися відповідно до оригінальної системи: окремі морфеми, що представлялися логограмами, існували або як визначені окремі слова, або складалися у кількаскладові слова для утворення нових семантичних одиниць. Це означає, що функціонування слів ієрогліфічного походження фундаментально відрізняється як від питомої лексики, так і запозиченої. Попри можливість розуміти класичну китайську мову як умовну мову-джерело до цих морфем, у корейській мові-реципієнті мови функціонують по-іншому, ніж конкретні запозичені слова чи семантичні одиниці з інших мов. Спираючись на історичний розвиток мови, їхній ужиток диктувався соціокультурними ситуаціями та положеннями мовців. Також, морфеми такого типу існують у певних формах в інших неспоріднених з корейською мовах, наприклад японській та в'єтнамській. Тому лексика ієрогліфічного походження є цілком окремою категорією, яка може підійти під визначення «інтернаціоналізмів» у контексті корейської мови. Як вже зазначалося раніше, попри відмінність інтернаціоналізмів від запозиченої лексики, лексеми ієрогліфічного походження варто розглядати як окремий, але дотичний до процесів лексичних запозичень вид мовних одиниць.

Серед самих лексем ієрогліфічного походження виділяються три категорії за мовним регіоном їхнього утворення:

- слова ієрогліфічного походження безпосередньо з китайської мови;
- слова ієрогліфічного походження, принесені з японської мови;
- слова ієрогліфічного походження, утворені в Кореї [Sohn, 2001, 104].

Більшість слів ієрогліфічного походження пішли з класичної китайської мови. Через історико-політичне становище династичного Китаю та Кореї, китайська мова була не лише провідною мовою політики, економіки, науки та культури, а також і в цілому мовою писемності. Це посприяло утворенню чисельних академічних і культурних термінів, та слів загального ужитку, пов'язаних з ними. Вони в основному були привнесені через історичні, літературні та наукові праці, а також праці з класичного конфуціанства. Наприклад, 학교 — школа (з класичної китайської мови (далі - кл. кит.) 學校), 식물 — рослина (з кл. кит. 植物), 정부 — уряд (з кл. кит. 政府), 의사 — лікар (з кл. кит. 醫師). Оскільки класичні релігії, такі як християнство, конфуціанство та буддизм, привносилися до Кореї через китайські праці, місіонерів та проповідників, релігійна термінологія в свою чергу теж має ієрогліфічне походження: 종교 — релігія (з кл. кит. 宗教), 유교 — конфуціанство (з кл. кит. 儒教), 불교 — буддизм (з кл. кит. 佛教), 기독교 — християнство (з кл. кит. 基督教).

Серед лексем ієрогліфічного походження безпосередньо з китайської мови також існують такі семантичні категорії:

- топоніми, як і для місць у Кореї, так і для деяких іноземних територій;
- сучасні корейські антропоніми;
- терміни на позначення родинних зв'язків;
- дні тижня, деякі назви свят та інші календарні терміни;
- система числівників, що існує одночасно із питомо корейською, проте після 100 функціонує як єдина. [Sohn, 2006, 52-53]

Остання категорія вказує на певну особливість ієрогліфічної лексики: оскільки китайська мова існувала у Кореї в якості більш престижної та наближеної до освіти мови, то виникали слова синонімічні до існуючих питомо корейських. Це призвело до виникнення двоїстої структури частини корейської

лексики. Питомо корейські мовні одиниці були посередніми та неокультуреними, а на відміну від них китайські ієрогліфічні одиниці вважалися більш вишуканими, формальними та книжними. Тому навіть сьогодні існують синонімічні пари питомо корейських та китайських ієрогліфічних слів, у яких перші використовуються у більш повсякденних та неформальних ситуаціях, тоді як другим надається перевага в офіційних та формальних контекстах:

Питомо лексема	корейська	Значення лексеми	Лексема ієрогліфічного походження
삶		життя	생명
해		сонце	태양
옷		одяг	의복
길		дорога	도로

Проте через домінуючу роль китайської мови на півострові, деякі питомі слова у синонімічних парах були частково чи повністю витіснені із загального мовного вжитку:

Питомо лексема, витіснена	корейська, що була	Значення лексеми	Лексема ієрогліфічного походження
가람		річка	강
저자		ринок	시장
누리		світ	세상
지아비		чоловік (у шлюбі)	남편

Наступним підвидом лексики ієрогліфічного походження є та, що була утворена у Японії шляхом комбінування окремих ієрогліфічних морфем у нові мовні одиниці, яких не існувало у класичній китайській мові. Ці лексеми були потім привнесені до Кореї, в адаптованому під корейську систему ієрогліфічних морфем вигляді, під час посилення соціального впливу Японії, яка на той час стала головним імпортером аспектів західної культури та науки до півострова:

비행기 — літак, 영화 — фільм, 공장 — фабрика, 운전사 — водій [Bailblé, 2015, 50].

Останньою категорією ієрогліфічної лексики є та, що була утворена аналогічним способом до попередньо зазначеного, тільки цього разу вже у самій Кореї. В основному це є слова на позначення аспектів повсякденного життя. Попри походження окремих морфем цих слів з китайської та відношення їх до лексики ієрогліфічного походження, вони є унікальними для корейської мови: 편지 — лист, 식구 — член сім'ї, 삼촌 — дядько, 편의점 — крамниця біля дому [Sohn, 2001, 104].

Також у корейській мові існують слова, що є поєднаннями питомо корейських та ієрогліфічних морфем у складі окремих самостійних слів: 진짜 — дійсний, справжній; дійсно, справді (ієрогліфічна морфема 진 і питомо корейська морфема 짜), 속상하다 — бути засмученим, розчарованим (питомо корейська морфема 속, ієрогліфічна морфема 상 і словотвірне дієслово 하다).

Таким чином інша усталена лексика іншомовного походження, що не пов'язана з формуванням на основі ієрогліфічних морфем китайського походження, відноситься у корейській словній системі до категорії «외래어», слова в якій можна вважати сформованими в результаті лексичних запозичень. Контакти з мовами інших країн відбувалися у період соціального, а потім політичного панування Японії над Кореєю, тому запозичена лексика привносилася посередньо через японську [Kang, Kenstowicz, Ito, 2008, 300]. Це були слова з етимологічними коренями у переважно європейських мовах, які були фонетично переформатовані на японський лад, і потім були перейняті до корейської мови. Серед таких є: 조끼 — жилет (з порт. “jaqueta” через японську), 데뷔 — дебют (з фр. “début” через японську), 라면 — рамен (з кит. 拉麵 через японську), 브레이크 — гальмо (з англ. “brake” через японську).

Проте після визволення Корейського півострова від японської окупації в 1945 році та завершення Другої світової війни, найбільший вплив на

суспільство Кореї, в особливості Південної Кореї з 1953 року, надходив саме з США. І тому це стало результатом нової хвилі запозичень безпосередньо з англійської. Розглядаючи сучасний стан корейської мови, значна кількість запозиченої лексики є англіцизмами, що з'явилися у другій половині XX століття [Tyson, 1993, 29]. Такі лексеми позначали на той час нові соціокультурні аспекти: 뉴스 — новини (з англ. “news”), 렌즈 — лінза (з англ. “lens”), 데이트 — побачення (з англ. “date”), 아이스크림 — морозиво (з англ. “ice cream”).

Схоже до ситуації з лексикою ієрогліфічного походження, у корейській мові з'явилися запозичені англійські слова на позначення тих речей, що вже мають слова-відповідники, питомо корейські чи ієрогліфічні. Деякі з них стали рівноцінно синонімічними, а деякі розширили семантичну систему синонімів: питомі слова — загальне, повсякденне значення; ієрогліфічні — технічне, академічне; англійські запозичені — для концепцій, пов'язаних із Заходом. До прикладу можна навести наступне:

Загальне значення	Питомо корейська або ієрогліфічна лексема	Англійська запозичена лексема
стіл	탁자	테이블
курятина	닭고기; 계육	치킨
танець	춤; 무용	댄스

Окрім запозичень з англійської, існують також і широко поширені слова, що були безпосередньо запозичені з інших мов: 장르 — жанр (з фр. “genre”), 피자 — піца (з італ. “pizza”), 베란다 — веранда (з ісп. або порт. “veranda”), 알레르기 — алергія (з нім. “Allergie”).

Процеси запозичення здебільшого з англійської мови у корейську за останні десятиліття стали доволі поширеними та звичними, тому носії почали створювати нові комбінації на основі запозичених складових. Серед таких гібридних запозичень можна виділити наступні види:

1. Поєднання питомих корейських або ієрогліфічних мовних одиниць із запозиченими англійськими: 고속버스 — швидкісний автобус, експрес-автобус (ієрогліфічна лексема “고속” — висока швидкість + “버스” — автобус (з англ. “bus”)); 수박에이드 — кавуновий напій (питома корейська лексема “수박” — кавун + “에이드” — словотвірна частина, походить з англ. “lemonade”)).
2. Поєднання двох запозичених слів шляхом злиття їхніх частин в одну мовну одиницю: 셀카 — селфі (з англ. “self” — себе + “camera” — камера), 디카 — цифрова камера (з англ. “digital” — цифровий + “camera” — камера).

Остання категорія змішаних запозичень є особливим видом запозиченої лексики у Південній Кореї. Відома під загальним терміном «Konglish» (“Korean” + “English”), це лексика, яка у своїй основі має слова англійського походження, проте використовує їх у новому або розширеному семантичному вжитку, або комбінує цілі або часткові основи слів для утворення нових лексем [Ahn, 2018, 583]. З точки зору використання, у цій категорії присутні слова, які були повноцінно пристосовані до загального вжитку, а також ті, що відносять до категорії неологізмів, сленгу та іншої неадаптованої лексики іншомовного походження:

1. Семантичні запозичення: 컨닝 — списування (з англ. “cunning” — хитрий), 원피스 — сукня (з англ. “one-piece” — цільний елемент одягу), 서비스 — безкоштовна послуга; сервіс (з англ. “service” — сервіс, послуги).
2. Гібридні запозичення: 개그맨 — комік (з англ. “gag” — жарт + “man” — чоловік), 핸드폰 — мобільний телефон (з англ. “hand” — рука + “phone” — телефон), 오픈카 — кабріолет (з англ. “open” — відкритий + “car” — машина).

Між категоріями питомої лексики та лексики іноземного походження існує проміжна під назвою «귀화어», тобто натуралізована лексика. Це слова, що у процесі історичного розвитку мови, стали настільки невід’ємною складовою мовного вжитку, що вони стали вважатися носіями мови такими, що існують на такому ж рівні, що й питома корейська лексика [송원양, 2022, 4399-4402]. Серед таких слів виділяють два типи:

1. Натуралізована лексика ієрогліфічного походження: 가게 — крамниця, 후추 — чорний перець, 사랑 — любов.
2. Натуралізована лексика іншого іноземного походження: 냄비 — каструля, 빵 — хліб, хлібобулочний виріб.

1.3. Лексичні запозичення у словній системі української мови

Українська мова мала мовні контакти з іншими ще на ранніх етапах її існування як виокремленої слов’янської мови. З цієї причини у галузі українського мовознавства існують численна кількість понять стосовно іншомовних одиниць. Найбільш уживаний термін під час розгляду запозиченої лексики в українській мові — це «слова іншомовного походження». У цьому загальному визначенні можливо виділити наступні категорії лексики: власне запозичена лексика, інтернаціоналізми, та давні запозичені слова, що з часом прижилися в українській мові та повністю або частково втратили іншомовну ідентифікацію у словній системі [Гудима, 2009, 149].

Останні є показником того, що процеси лексичних запозичень в результаті мовних контактів відбувалися вже у давні періоди розвитку мови. Одними з найдавніших прикладів запозиченої лексики є старослов’янізми, або церковнослов’янізми. Це слова, які запозичувалися в різні східнослов’янські мови із старочерковнослов’янської, що була ранньою версією класичної церковнослов’янської, і на той час базувалася на варіації староболгарської мови. Оскільки ця мова навіть на своєму ранньому етапі грала роль літературної та літургійної, слова, привнесені з неї до української, мали

відповідний релігійний та піднесений характер: *приянь, благодать, учитель* та ін. Також серед них були й слова загального вжитку: *єдиний, вождь, область* та ін. В основному, багато слів старослов'янського походження мали на той час чинні відповідники у давньоруській, або давньоукраїнській, мові, які були схожими до них навіть за своїми етимологічними характеристиками. Проте через фонетичні особливості цих запозичень вони або прижилися у мові як дублети з різним семантичним наповненням (старосл. *древо* — укр. *дерево, прах* — *порох, храм* — *хорони* та ін.), або поступилися існуючим відповідникам [Пономарів, 1997, 59].

Серед інших давніх запозичень визначними є ті, що були привнесені з неслов'янських мов, зокрема грецької, а також тюркських та германських мов. Контакти слов'янських народів з греками беруть початок ще з часів до християнства на території Русі, тому в сучасній українській мові є давні грецькі запозичення нерелігійного характеру з часів давньоруської мови: *вапно, м'ята, корабель* та ін. Потім з часів поширення християнства через Візантію з'явилися грецизми відповідного характеру, серед яких є *монастир, ікона, ангел*. Соціополітичні обставини XII-XVII століть обумовили мовні контакти з тюркськими народами, що стало результатом появи слів-тюркізмів, наприклад, *товар, кавун, козак*. Серед германських племен тими, хто мали найвизначніші контакти зі східними слов'янами були давні скандинави, тому слова-старогерманізми походили в основному саме з їхньої мови: *князь, майстер, осел* та ін [Пономарів, 1973, 126-131].

У період просвітництва в Європі латина та давньогрецька мова отримали важливий статус мов науки, культури та просвітництва. Це відобразило поширенням багатьох слів та термінів у різні мови континенту. Зокрема, на території сучасної України ці дві мови грали значну роль у тогочасній освіті, що зумовило появу такої латинської та грецької інтернаціональної лексики і в українській мові. З'явилися такі слова, як *авдиторія, інформація, монета; філософія, планета, логіка* та ін. Значна кількість спеціалізованої лексики різних галузей бере свій початок з латини та давньогрецької мови. Багато таких

слів та термінів могли потрапляти до української не лише через освітній процес та праці латиною та давньогрецькою, а й згодом посередньо через різні мови європейського континенту: *коаліція, трансляція, ідентичність* тощо. Також, у словотвірній системі мови почали з'являтися й афікси давньогрецького та латинського походження, які присутні як і в запозиченнях (*телефон, географія*), так і в гібридних запозиченнях з питомими українськими елементами (*телебачення, склографія*) [Пономарів, 2000, 76].

Повертаючись до слов'янських мов, в українській мові є значна кількість лексики, що походить з інших мов слов'янської групи, в основному з тих, носії яких проживали по сусідству з українцями. Це слова з польської (*ковадло, повидло, гудзик*), чеської (*брама, влада*), білоруської (*бадьорий, дьоготь*) та російської (*указ, завод, болт*) [Пономарів, 1997, 60].

Протягом свого історичного розвитку українська мова мала контакти і з конкретними мовами Європи та Азії, що стало результатом численних запозичень. Серед таких є запозичення з наступних мов:

- німецької: *ланцюг, крейда, цегла*;
- французької: *альбом, флакон, шантаж*;
- англійської: *трамвай, комбайн, тренер*;
- перської: *тахта, шакал, бірюза*;
- арабської: *халат, зеніт, азимут* та інших [Пономарів, 1997, 61].

Оцінюючи сучасний стан української мови та запозичену лексику, яка в ній з'явилася впродовж останніх десятиліть, можна побачити зростаючий вплив англійської мови. Її роль як мови глобалізації стала результатом того, що серед багатьох мов світу, в українській сьогодні присутня значна кількість англіцизмів. На даний момент сучасні англійські запозичення, які стали частиною загального вжитку, мають спеціалізоване використання, пов'язане з певними галузями та концепціями [Харченко, 2017, 83-84]: *менеджер* (з англ. "manager"), *імідж* (з англ. "image"), *ігнорувати* (з англ. "(to) ignore"), *автентичність* (з англ. "authenticity") тощо. У мові присутні слова-інтернаціоналізми, які з'явилися в результаті глобалістичного впливу

англійської, такі як *комп'ютер* (з англ. “computer”), *рекорд* (з англ. “record”), *камера* (з англ. “camera”). Багато сучасної термінології в українській мові походить з англійської: *диспетчер* (з англ. “dispatcher”), *буфер* (з англ. “buffer”), *блокада* (з англ. “blockade”), *коаліція* та ін. Також існують слова повсякденного використання, що були привнесені у сучасності з англійської мови. Вони зазвичай вважаються неологізмами або сленгом, вони пов'язані з розвитком технологій та соцмереж, наприклад *клік* (з англ. “click”), *фоловер* (з англ. “follower”), *гайн* (з англ. “hype”), *гайд* (з англ. “guide”).

У процесі запозичень в українській мові утворилися слова, до яких існують питомі синонімічні відповідники. Навзагал такі пари лексем не мають вагомих семантичних розбіжностей, проте, залежно від носія, запозичені слова з цих пар можуть мати більш професійне або технічне вжиткове забарвлення: *рейтинг* (з англ. “rating”) — оцінка; *моніторинг* (з англ. “monitoring”) — спостереження; *ідентичний* (з фр. “identique”) — тотожний [Підкопай, 2021, 636-637].

Серед видів запозиченої лексики в українській мові найпоширенішим є слова, утворені в результаті простих запозичень, проте під час цих процесів виникали також й інші види. Вищезгадані греко-латинські афікси — це одні серед морфем іншомовного походження, що в українській мові допомогли утворювати гібридні запозичення, такі як *контрзахід*, *мікросвіт*. Семантичні запозичення також присутні в українській мові. Такі питомі слова, як-от *блискучий* і *миша*, набули нових семантичних значень під впливом інших мов: у першому випадку, під впливом французького слова «brilliant» у значенні «видатний»; у другому — під впливом англійського слова «mouse» для позначення комп'ютерного пристрою. Наостанок, процеси калькування досить поширені в українській мові. Серед слів, що виникли в їх результаті є *хмарочос* (з нім. “Wolkenkratzer”), *криголам* (з рос. “ледокол”), *багатозначність* (з гр. “πολυσημεία”), а також вираз *медовий місяць* (з фр. “la lune de miel”).

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Лексичні запозичення — це процеси привнесення мовних одиниць однієї мови до лексичної системи іншої. Вони відбуваються впродовж історичного розвитку мови в результаті мовних контактів її носіїв з іноземними мовцями та їхніми доробками. Цим поняттям також можуть описувати конкретні випадки та реалізації цих процесів, тобто самі запозичені одиниці. Під час лексичних запозичень існує зв'язок «мова-джерело»-«мова-реципієнт», де перша — це мова, до якої було прослідковано походження певної лексеми, а друга — це мова, в якій було реалізовано цей процес у вигляді відповідної запозиченої мовної одиниці.

Часто разом з поняттям «запозичена лексика» фігурує також «інтернаціоналізми». Це слова, що зазвичай запозичуються з одного мовного джерела у різні мови, навіть неспоріднені, через певні загальні процеси поширення цих слів, з певною метою та семантичним наповненням. Процеси інтернаціоналізації розглядаються як окремі, проте дотичні до лексичних запозичень.

Ці процеси та їхні результати класифікуються різними способами в залежності від особливостей, на яких зосереджується увага. Лексичні запозичення можуть бути процесами присвоєння чи насадження в залежності від володіння мовою-джерелом тими, хто запозичує. Запозичена лексика може також виокремлювати екзотизми та іншомовні включення залежно від ступеня адаптованості лексем до загального мовного вжитку. Також, запозичені одиниці можуть поділятися на матеріальні та структурні, а далі — на такі категорії, як запозичена лексика, кальки, семантичні та гібридні запозичення.

Загалом корейська словна система розрізняє кілька видів лексем іншомовного походження, які загалом називають 차용어. Це 한자어 — слова китайського ієрогліфічного походження, 외래어 — запозичені мовні одиниці, та 차용어 — у вузькому значенні, повноцінно не адаптовані до загального вжитку слова іншомовного походження. Окрім лексики ієрогліфічного походження з класичної китайської, корейська мова має запозичення з багатьох мов країн Заходу, деякі з яких потрапляли до неї через японське посередництво. Англійська мова має значний вплив на сучасні процеси лексичних запозичень в корейській мові. Існують не тільки звичайні запозичені мовні одиниці, а також велика кількість гібридних та семантичних запозичень на основі англійської, які притаманні лише корейській мові.

В українській мові навзагал існує категорія слів іншомовного походження, в якій можна виділити запозичену лексику, інтернаціоналізми та запозичення, що з часом прижилися в словній системі. Серед останніх є слова, що привносилися як і з більш споріднених з українською слов'янських мов, так і з інших європейських та азійських. Латина, давньогрецька та, у сучасності, англійська відповідальні за безпосереднє або посереднє привнесення інтернаціоналізмів до української мови. Остання грає основну роль мови, з якої запозичуються лексеми нині, в якості слів загального вжитку, спеціалізованої термінології або неологізмів.

РОЗДІЛ 2

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛЕКСИЧНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У КОРЕЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

2.1. Структурні особливості запозиченої лексики в корейській та українській мовах

Корейська та українська мови обидві можуть характеризуватися тим, що вони впродовж свого історичного розвитку здебільшого запозичували слова з мов, які відрізняються від них не лише фонетичними системами, а й системами письма. Таким чином під час процесів лексичних запозичень у цих мовах повинні були відбуватися певні видозміни із запозичуваними лексемами для підлаштування їх відповідно цих двох параметрів для утворення нових функціональних мовних одиниць.

Лексика китайського ієрогліфічного походження бере свій початок ще з того періоду розвитку корейської мови, коли єдиною системою письма, якою послуговувалися грамотні носії, була китайська логографія. Проте в процесі привнесення мовних елементів класичної китайської мови до корейського мовного середовища повинні були відбуватися певні адаптації щодо їхньої фонетики. Це зумовлено тим, що на той час класична китайська мова мала більшу звукову систему ніж тогочасна корейська, а також ніж сучасна корейська. Система побудови складів у обох мовах може бути підсумована наступним чином: ініціальний приголосний - (напівголосний) - медіальний голосний - (фінальний приголосний). Виходячи з неї існували певні випадки звукових словотвірних адаптацій відповідно до категорії звуку в складі. Ці

адаптації на тогочасних етапах існування корейської мови не відображалися на письмі через використання китайської логографії, але з розвитком та поширенням хангілю наступні випадки можна позначати фонетично відповідними символами:

1. Ініціальні приголосні: оригінальні фонemi /d/, /b/, /g/ стали позначатися через ㄱ, ㅂ, ㄷ та стали проявлятися як дзвінки відповідно до фонетичних правил корейської мови; звуки [ts], [ts^h], [dz], [tʃ], [tʃ^h], [dz], [tɕ], [tɕ^h] стали проявлятися як [tɕ] або [tɕ^h] та позначатися через ㅈ та ㅊ; звуки [s], [ɕ], [z], [ʒ] стали проявлятися як [s] або [ɕ] та позначатися через ㅅ; звуки [ŋ] та [ʔ] перестали проявлятися фонетично та стали позначатися через ㅇ як нульовий ініціальний приголосний.
2. Фінальні приголосні: оригінальні фінальні приголосні [p], [k], [m], [n], та [ŋ] збереглися та відображаються відповідно через ㅁ, ㅂ, ㅃ, ㅅ та ㅇ; проте оригінальний фінальний приголосний [t] перейшов у [l] та став відображатися через ㄹ [Qian, 2017, 193-208].

Головною особливістю лексики ієрогліфічного походження є те, що у корейській мові з'являлися не стільки конкретні слова, а велика кількість морфем, використовуючи які можна вибудовувати мовні одиниці за їхніми значеннями: 진화 — еволюція (“진” (з кл. кит. 進) — рух вперед + “화” (з кл. кит. 化) — зміна). Наявність таких окремих морфем давала змогу носіям корейської утворювати нові слова впродовж історичного розвитку мови. З точки зору структури ця лексика відображає особливості її використання у класичній китайській мові: від односкладових до зрідка чотирискладових слів. Проте протягом часу морфemi ієрогліфічного походження стали використовуватися для створення складних власних назв та термінів, що іноді можуть складатися з більше, ніж чотирьох складів.

Розглядаючи запозичену лексику з інших мов, переважно мов Заходу, можна також побачити випадки, коли у словах цих мов, які привносяться до корейської, присутні звуки, яких немає у її фонетичній системі. Виходячи з цього можна прослідкувати наступні випадки адаптацій:

1. Звуки [v] та [f] переходять у [b] та [p] відповідно та позначаються через ㅂ та ㅍ (англ. “violin” — 바이올린, фр. “France” — 프랑스).
2. Звук [z] переходить у [dz] та позначається через ㅈ (англ. “design” — 디자인).
3. Звук [ts] переходить у [dz] або [s] та позначається через ㅈ або ㅅ (іт. “pizza” — 피자, яп. “豚カツ” — 돈가스).
4. Звук [θ] переходить у [s] або [tʰ] та позначається через ㅅ або ㅌ (англ. “health club” — 헬스클럽, англ. “Thames” — 템스).
5. Звук [ɹ] наприкінці складів слів випадає та позначається голосним символом відповідно до попереднього голосного звуку (англ. “center” — 센터, англ. “guitar” — 기타) [Tranter, 2000, 397].

Серед інших фонетичних особливостей при лексичних запозиченнях можна виділити наступні:

1. Попри те, що символи ㄱ, ㅋ і ㆁ використовуються для позначення і дзвінких, і глухих відповідних звуків, у запозичених словах для відображення глухих використовують відповідно ㅋ, ㆁ, і ㆁ: англ. “golf” — 골프, англ. “card” — 카드; англ. “date” — 데이트, англ. “tennis” — 테니스; англ. “bar” — 바, англ. “party” — 파티.
2. Попри те, що для позначення звуку [t] в якості фінального приголосного у складі в корейській мові використовуються такі символи, як ㄷ, ㅌ, ㅅ, ㅈ, ㅊ, ㅎ і ㅆ, у запозичених лексемах з такою метою використовується лише ㅅ: англ. “rocket” — 로켓, англ. “Internet” — 인터넷.

3. При запозиченні деяких слів їхня адаптація з точки зору голосних звуків спирається на їхнє написання, а не фонетичне наповнення: англ. “fantasy” — 판타지 [Rustichelli, 2024, 21-22].

Система складів у корейській мові є досить строгою; лише певні приголосні звуки можуть з’являтися в якості фінальних, а також не всі скупчення приголосних можуть реалізовуватися. Тому коли під час лексичних запозичень у слові мови-джерела присутні комбінації приголосних, неприйнятні корейській, вони розбиваються голосними символами, такими як —: англ. “programme” — 프로그램, англ. “dress” — 드레스. З останнього слова можна також побачити, що при закінченні оригінального слова на приголосний, який не може стояти в кінці складу в корейській, також застосовуються голосні символи, такі як — та ㅣ: англ. “quiz” — 퀴즈, англ. “message” — 메시지 [Kavanagh, 2018, 64].

Структура слів, зокрема іменників, у корейській мові схильна до утворення в середньому двох або трьох складів, але деякі запозичення з англійської та інших мов можуть порушувати таку тенденцію. З такої причини іноді конструкції можуть скорочуватися при запозиченні до перших кількох складів оригінального слова або слів у оригінальному словосполученні: 에어컨 — кондиціонер (з англ. “air conditioner”), 리모컨 — пульт дистанційного керування (з англ. “remote control”) [김해연, 2007, 36-37]. У сучасному розмовному вжитку скорочення виникли також і у вже попередньо запозичених словах: 슈퍼마켓 → 슈퍼 — продуктовий магазин (з англ. “supermarket”), 인사이드어 → 인싸 — (сленг) інсайдер, популярна людина у соціальній групі (з англ. “insider”), 아르바이트 → 알바 — підробіток (з нім. “Arbeit”).

Натомість українська мова порівняно має більшу функціональну фонетичну систему та вільніший устрій складів, що дозволяє точніше передавати оригінальні слова у процесі лексичних запозичень. Незважаючи на це, серед її запозичених слів існують ті, які утворилися за допомогою певних

звукових адаптацій, деякі через відсутність певних звуків у системі мови, а деякі через потребу підлаштувати лексеми під українську фонотактику.

Звук [θ] є одним з найяскравіших представників тих звуків, які відсутні в ужитку в українській мові, що стає причиною для його заміщення під процесів лексичних запозичень, що проявляється у словах англійського та грецького походжень. У перших цей звук зазвичай переходить у [t] та передається літерою “т”: “thriller” — *трилер*, “thread” — *тред* (неологізм). Натомість у других існує два варіанти їх передачі: як [t] через літеру “т” (“θεωρία” — *теорія*, “ορθός” — афікс *орто-* у слові “*ортопедія*”), або як [f] через літеру “ф” (“μῦθος” — *міф*, “ορθός” — афікс *орфо-* у слові “*орфографія*”). У випадку останніх у сучасності існує альтернативний варіант написання таких слів через літеру “т”.

Серед інших звуків запозичених слів, які мають двоїсту систему їх передачі в українській мові можна виділити також наступні:

1. Звук [h] переходить у [ɦ] або [x] і передається через “г” або “х” (нім. “Horizont” — *горизонт*, англ. “hockey” — *хокей*).
2. Звук [g] може залишатися і передаватися через “г”, а також може переходити у [ɦ] і передаватися через “г” (пол. “gatunek” — *гатунок*, нім. “Grafik” — *графік*)
3. Звук [i] може залишатися і передаватися через “і”, а також може переходити у [ɪ] і передаватися через “и” (англ. “cheesecake” — *чізкейк*, давньогр. περίμετρος — *периметр*); варіант передачі через “и” більш поширений, тому у слів першого випадку існують альтернативні форми (*чізкейк*, *чизкейк*).

У процесах лексичних запозичень існують певні особливості щодо відтворення візуальної складової слів. Буквосполучення “ng”, що у багатьох англійських лексемах позначає один звук [ŋ], відображається в українських запозиченнях відповідно до написання через “нг”: англ. “casting” — *кастинг*, англ. “meeting” — *мітинг*. Тоді як у випадку подвоєних літер в оригінальних словах, українська мова їх зазвичай не передає: нім. “Apparat” — *апарат*, іт.

“spaghetti” — *спагеті*. Також, при запозиченні усталених словосполучень, вони передаються як одне слово, або два слова через дефіс: англ. “second hand” — *секондхенд, секонд-хенд* [Молоткіна, 2017, 121-122].

2.2. Морфологічні особливості запозиченої лексики в корейській та українській мовах

Спостерігаючи за процесами лексичних запозичень та слів, які утворюються в їх результаті в різних мовах, можна побачити особливість, яка полягає в тому, що більшість запозиченої лексики існує у мові у формі іменників, оскільки ця частина мови несе в собі значне семантичне наповнення, що є важливим у створенні запозичених слів. І корейська та українська мови також послуговуються цим аспектом. Проте часто у мові виникає потреба у використанні значень цих запозичених іменників у вигляді інших частин мови чи граматичних форм. З цієї причини у мовах відбуваються морфологічні процеси з метою створення нових функціональних мовних форм.

Лексеми китайського ієрогліфічного походження у корейській мові у своїй базовій формі існують здебільшого у формі іменників, до яких у складі речень можуть додаватися відповідні іменникові граматичні частинки. Проте оскільки ієрогліфічна лексика характеризується великою кількістю абстрактних іменників та слів, що позначають дію або ознаку, існують способи формування від них слів, що відносяться до таких частин мови, як дієслів, прикметників та прислівників. Це відбувається в основному за допомогою питомих корейських словотвірних дієслів, суфіксів та граматичних частинок:

1. Ієрогліфічна іменникова база + дієслово **하다** — утворення дієслів та прикметників: **시작** — початок (з кл. кит. 始作) → **시작하다** — починати; **복잡** — складність, заплутаність (з кл. кит. 複雜) → **복잡하다** — бути складним, заплутаним.

2. Ієрогліфічна іменникова база + дієслова 되다, 받다 та дієслово 당하다 з ієрогліфічною основою 당 (з кл. кит. 當) — утворення дієслів пасивного стану, або дієслів, які виражають дію, що відбувається на підметом речення: 해결 — вирішення (з кл. кит. 解決) → 해결되다 — вирішуватися; 처벌 — покарання (з кл. кит. 處罰) → 처벌받다 — бути покараним; 공격 — напад (з кл. кит. 攻擊) → 공격당하다 — зазнавати нападу.
3. Ієрогліфічна іменникова база + дієслово 시키다 — утворення дієслів-каузативів: 변화 — зміна (з кл. кит. 變化) → 변화시키다 — змінювати.
4. Ієрогліфічна іменникова база + суфікси -스럽다, -롭다 і т.п. — утворення прикметників за ознакою іменникової бази: 만족 — задоволення (з кл. кит. 滿足) → 만족스럽다 — бути задовільним; 흥미 — інтерес, зацікавленість (з кл. кит. 興味) → 흥미롭다 — бути цікавим.
5. Ієрогліфічна база + граматична частинка 로/으로, суфікс 대로 — утворення прислівників за ознакою бази: 자동 — автоматизм, автоматичний (з кл. кит. 自動) → 자동으로 — автоматично; 예상 — очікування, передбачення (з кл. кит. 豫想) → 예상대로 — очікувано.

Серед лексики ієрогліфічного походження існують слова, у складі яких присутня морфема 적 (з кл. кит. 的), яка приєднана до іменникової бази, тому ці слова несуть в собі значення ознаки своєї іменникової бази, і можуть функціонувати як прикметники в реченні самостійно. Але часто вони поєднуються з питомими корейськими елементами для повноцінного інкорпорування їх у мовлення:

1. Ієрогліфічна іменникова база + 적 + словотвірне дієслово -이다 — утворення функціональних прикметників: 문화 — культура (з кл. кит. 文化) → 문화적 — культурний → 문화적이다 — бути культурним.
2. Ієрогліфічна іменникова база + 적 + граматична частинка 으로 — утворення прислівників: 전체 — цілісність, загальність (з кл. кит. 全體) → 전체적 — цілісний, загальний → 전체적으로 — в цілому, загалом.

Інша запозичена лексика в корейській мові також здебільшого існує у своїй базовій іменниковій формі, яка далі підлягає морфологічним процесам для утворення нових функціональних форм. Найбільш універсальний та найбільш уживаний спосіб утворити дієслово від запозиченої іменникової бази у сучасній корейській мові — це використати словотвірне дієслово 하다: 업로드 (з англ. “upload”) — виставлення, завантаження → 업로드하다 — виставляти, завантажувати [Bogowiak, 2020, 66-67]. Навіть при утворенні дієслів на основі слів, які є віддієслівними іменниками в оригіналі, при запозичені до корейської зберігають цю форму та поєднуються з 하다 для їх утворення: 버스킹 (з англ. “(to) busk” → “busking”) → 버스킹하다 — виступати з музикою на вулиці; 서빙 (з англ. “(to) serve” → “serving”) → 서빙하다 — подавати, обслуговувати. Іноді можна зіткнутися з дієсловами, утворені від усічених запозичень: 다운받다 (з англ. “download” + “받다” — отримувати) — завантажувати. Також, подібно до принципу з ієрогліфічними лексемами, деякі іменникові бази здатні утворювати слова пасивного стану: 매치되다 (з англ. “match” + “되다”) — підходити один одному в стосунках. Запозичені прикметники часто запозичуються у своїй прикметниковій формі, і далі можуть використовуватися самостійно, здебільшого у неформальному повсякденному вжитку, а також можуть поєднуватися зі словотвірним дієсловом 하다: 베스트 (з англ. “best”) — найкращий; 멜로딕 (з англ. “melodic”) → 멜로딕하다 — бути мелодійним.

В українській мові іменники іншомовного походження розглядаються з морфологічної точки зору так само як і питомі слова, тобто в них виділяється корінь як основна семантична одиниця, а також різні афікси та закінчення. Зазвичай афікси базових запозичених іменників привносяться з мови-джерела разом із самими словами. Коли вони потрапляють у словну систему української, можна виділити два варіанти трактування коренів таких іменників та їхніх афіксів: подільні, в яких можна виділити кореневу основу та афікси, та неподільні, в яких основа та афікси трактуються як одна спільна одиниця. Різницю між ними можна прослідкувати на прикладі слів із запозиченим суфіксом “-ер”: слово *адаптер* існує у спільнокореневій системі запозичених лексем (*адаптація, адаптувати*), тому його основа визначається як подільна; натомість *стенлер* визначається як єдине слово та не має запозичених спільнокореневих зв’язків, тому його основа є неподільною із оригінальним суфіксом [Коновченко, 2012, 57-58].

У ході існування запозичених слів у українській мові, вони здатні формувати похідні прикметники та дієслова за допомогою питомих афіксів. Формування дієслів іншомовного походження спирається на неподільність чи подільність основи базового іменника. Для неподільних слів дієслівні суфікси додаються до основи, або вони замінюють закінчення, яке з’явилося або виділилося при трактуванні слова у морфологічній системі української мови: *старт* (від англ. “start”) — *стартувати*; *марка* (з нім. “Marke”) — *маркувати*. Тоді як для слів з подільною основою оригінальні суфікси відкидаються та замінюються на дієслівні. Серед таких лексем існує багато слів на позначення абстрактних явищ із суфіксом “-ція”: *генерація* (з лат. “generatio”) — *генерувати*; *інформація* (з лат. “informatio”) — *інформувати*. Особливістю більшості дієслів іншомовного походження є належність їх до першої дієвідміни: *документація* — *документувати* (*документують*). Проте існують певні винятки: *сигнал* — *сигналити* (*сигналять*). Також такі дієслова здатні поєднуватися з різними префіксами для уточнення їх значення, подібно до питомих дієслів: *ілюструвати* — *проілюструвати*; *вербувати* — *завербувати*.

Творення прикметників іншомовного походження також спирається на основу базового іменника та його афіксів. В залежності від бажаного кінцевого значення, афікси, що поєднані з подільною основою, можуть відкидатися чи зберігатися. Наприклад, у спільнокореневій системі з основою “-адапт-” можна утворити прикметник, що характеризує іменники на основі їхньої дії: *адаптація* — *адаптивний*; а також можна утворити прикметник, що несе в собі ознаку базового іменника чи вказує на приналежність до нього: *адаптер* — *адаптерний*.

З метою повноцінного функціонування запозичених іменників у системі української мови, вони підпорядковуються до категорії відмін на основі їхніх закінчень, що дозволяє визначити для них граматичний рід в контексті української мови та спосіб їх відмінювання. Наприклад, *філософія* (з давньогр. “φίλοσοφία”) відноситься до першої та набуває ознак жіночого роду, а *азарт* (з фр. “hasard”) — до другої, і набуває ознак чоловічого роду. Іноді у випадку, коли слово у мові-джерелі відноситься до жіночого роду, при його запозиченні в українську воно набуває характерного закінчення “-а(-я)”: нім. “Marke” — *марка*, фр. “biographie” — *біографія*. Це також можна побачити при передачі латинських суфіксів “-ію” та “-тію”, і в результаті суфіксів різних індоєвропейських мов “-іон” і “-тіон”, через закінчення “-ія” та “-ція”, що у відповідних мовах-джерелах позначали жіночий рід: лат. “commissio” — *комісія*, лат. “annotatio” — *анотація* [Левіна, 2006]. Цей принцип став настільки усталеним, що навіть у випадках більш сучасних запозичень, навіть при відсутності ознак роду в оригінальних словах, при їх передачі він присутній: англ. “vision” — *візія*, англ. “option” — *опція*. Проте існують також запозичені лексеми, що закінчуються на такі голосні, як “е”, “і”, “о”, “у” і т.п., які не належать до жодної відміни, тобто при відмінюванні вони не змінюються, хоча: англ. “taboo” — *табу*, фр. “métro” — *метро*. Незважаючи на це, вони набувають ознак граматичного роду, часто за фонетичним закінченням, що надає їм ознак середнього роду, або за семантичним значенням, що може категоризувати їх як іменники чоловічого або жіночого роду.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Корейська та українська мови мають свої особливості щодо функціонування запозиченої лексики в їхніх ужиткових системах, а також підходи щодо їх подальшого інкорпорування у мовлення. Спільним є те, що обидві мови запозичують значну кількість слів із мов, які відрізняються від них системами письма та фонетичними інвентарями. Це призводить до певних процесів адаптації запозичених лексем до стандартів цих мов.

Корейська мова зазнала значного впливу з привнесенням лексики ієрогліфічного походження до її устрою, проте тогочасний стан мови також впливав на те як ці слова функціонують в ній. Через різницю у фонетичних системах класичної китайської та тогочасної корейської, ієрогліфічна лексика відобразила на собі процеси адаптації, що відбувалися з метою прилаштування цих слів до нового звукового середовища. Це найяскравіше виразилося у

скороченні багатьох непритаманних ініціальних приголосних звуків та передача їх тими, що були спільними для обох мов. Незважаючи на це, одна з найголовніших характеристик слів ієрогліфічного походження збереглася під час процесів привнесення. Це — їхня морфемна структура, тобто кожен морфемний склад несе в собі певне семантичне навантаження, що допомагає їм функціонувати як і самостійно, так і поєднуватися між собою для утворення нових мовних одиниць. Далі вони можуть функціонувати як повноцінні іменники, а також можуть поєднуватися з питомими словотвірними елементами для утворення дієслів, прикметників та прислівників. В залежності від бажаної частини мови та значення, це можуть бути словотвірні дієслова або суфікси.

Запозичена лексика з інших мов, здебільшого мов Заходу, не базується на чіткій морфемній структурі, тому при її запозиченні на меті стоїть фонетичне відображення оригінальних слів, що також має певні обмеження, зумовлені фонетичною системою корейської мови. Також у її передачі під час процесів запозичення грає роль корейська фонотактика і строга складова структура, що змушує застосовувати існуючі питомі звуки для відображення невластивих звуків чи звукосполучень, розбивати непритаманні корейській скупчень приголосних голосними, а також скорочення основ оригінальних слів при запозиченні словосполучень. Подібно до ієрогліфічної лексики, ці запозичені слова у формі іменників можуть утворювати похідні дієслова та прикметники, проте способи їх формування більш обмежені у порівнянні.

Натомість розглядаючи те як запозичена лексика функціонує в українській мові, можна побачити певні схожості та відмінності. Попри більшу фонетичну систему української мови, і вона, і корейська стикаються з потребою адаптовувати певні звукові елементи оригінальних слів. Тоді як звертаючи увагу на морфологічні особливості, порівнюючи з корейською, в якій запозичені слова далі інкорпуються у вжиток за допомогою питомих словотвірних елементів, українська мова робить цей крок на моменті самого запозичення та розгляду їх зі структурної точки зору. Після цього ці мовні одиниці можуть поєднуватися з питомими афіксами для утворення похідних

слів, що належать до інших частин мови. Така різниця зумовлена тим, що у корейській мові відсутні для такого процесу ключові елементи мови: класи відмінків та граматичного роду. Завдяки ним слова іншомовного походження в українській мові під час процесів лексичних запозичень здебільшого класифікуються для забезпечення змоги відмінювання, а також набувають родових ознак.

РОЗДІЛ 3

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕДАЧІ КОРЕЙСЬКИХ ЛЕКСИЧНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У ПРОЦЕСІ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

3.1. Передача лексики ієрогліфічного походження 한자어 при перекладі українською мовою

Семантичне роль лексем ієрогліфічного походження та особливості при їх перекладі іншими мовами базується на семантичному наповненні ієрогліфічних морфем, що входять до їхнього складу. У випадку небагатьох самостійних односкладових слів, цей процес є прямолінійним — у морфемі, яка є єдиною складовою слова, є своє визначене семантичне наповнення, що надає значення цій мовній одиниці: 문 (з кл. кит. 門) — двері, 산 (з кл. кит. 山) — гора, 강 (з кл.

кит. 江) — річка. Проте більшість лексем ієрогліфічного походження складаються з мінімум двох складів, а тобто з мінімум двох морфем. Виходячи з цього, значення лексеми будується на семантичному наповненні кількох її складових морфем та тому, як і з якою метою вони були поєднані. Спираючись на ці критерії, можна виділити наступні види неодноскладових ієрогліфічних слів за функціонуванням їхніх морфем:

1. Слова, що мають значення, утворене поєднанням кількох різних морфем: 축구 — футбол (“축” (з кл. кит. 蹴 — копати, штовхати ногою) + “구” (з кл. кит. 球 — м’яч, куля)).
2. Слова, у яких морфеми мають ідентичне або схоже семантичне наповнення: 토지 — земля (“토” (з кл. кит. 土 — ґрунт, земля) + “지” (з кл. кит. 地 — земля)).
3. Слова, у яких одна морфема відповідає за головне значення, а інша уточнює: 결정 — рішення, визначення (“결” (з кл. кит. 決 — вирішувати) + “정” (з кл. кит. 定 — робити рішення, визначатися)); 결심 — рішення, настанова (“결” (з кл. кит. 決 — вирішувати) + “심” (з кл. кит. 心 — серце, душа)).

На прикладі останнього виду можна побачити принцип, за яким серед лексики ієрогліфічного походження формуються синоніми, які мають спільну морфему, тоді як решта надають їм спеціалізованих значень, які можуть бути краще придатними до певних контекстів та ситуацій. Наприклад, у словах 변경, 변동 та 변형, які всі три можна загалом перекласти як “зміна”, спільною морфемою є “변” (з кл. кит. 變 — змінювати). Проте у першому друга морфема “경” (з кл. кит. 更 — виправляти) надає йому значення оновлення, тобто зміна з

неправильного або застарілого на правильне або актуальне. У другому слові морфема “동” (з кл. кит. 動 — рухатися) вказує на зміни, що відбуваються протягом певного часу. Натомість у третьому морфема “형” (з кл. кит. 形 — форма) ідентифікує його як те, що вказує на модифікацію, зміну вигляду чи наповнення. Таким чином у випадках наступних слів за потреби існує можливість конкретизувати значення: 변경 — “оновлення”, 변동 — “переміна”, “коливання”, 변형 — “видозміна”, “модифікація”.

Серед видів лексем ієрогліфічного походження за функціонуванням їхніх складових морфем у ході історичного розвитку мови виділилася ще одна категорія. Це слова, семантичне наповнення морфем яких певним чином втратило оригінальне значення чи асоціацію з конкретними морфемами у їх складі, через що вони не можуть визначатися, а також перекладатися, спираючись на їхні складові без аналізу їхнього історичного контексту або звернення до їх попередньо визначених варіантів перекладів. Вони особливо характерні серед лексем, утворених у Кореї: 총각 — одинак, неодружений (“총” (з кл. кит. 總 — усе) + “각” (з кл. кит. 角 — роги)); 사주 — доля (“사” (з кл. кит. 四 — чотири) + “주” (з кл. кит. 柱 — стовп)).

Більшість морфем ієрогліфічного походження використовується у великій кількості слів для привнесення їхнього семантичного наповнення до процесів формування мовних одиниць. Таким чином певні морфеми у загальній системі ієрогліфічної лексики, окрім змоги формувати базові іменники, грають допоміжні ролі у формуванні похідних слів, пов’язані з їхніми значеннями. Це може допомагати ідентифікувати слова як частини певних семантичних класів, що здатне робити процес їх перекладу більш ефективним.

Такі ієрогліфічні морфеми, як 방, 실, 국 та 관, за своїм семантичним наповненням пов’язані із приміщеннями, серед яких 방 сформувала самостійне односкладове слово зі значенням “кімната”. У словотвірному процесі вони

поєднуються з іншими морфемами або доєднуються до попередньо сформованих мовних одиниць та утворюються слова, що відносяться до семантичного класу приміщень, будівель або закладів:

1. 주방 — кухня (“주” (з кл. кит. 廚 — кухня) + “방” (з кл. кит. 房 — кімната)).
2. 미용실 — салон краси, перукарня (“미” (з кл. кит. 美 — красивий) + “용” (з кл. кит. 容 — обличчя) + “실” (з кл. кит. 室 — заклад)).
3. 약국 — аптека (“약” (з кл. кит. 藥 — ліки) + “국” (з кл. кит. 局 — місце, простір)).
4. 대사관 — посольство (대사 (з кл. кит. 大使) — посол + “관” (з кл. кит. 館 — заклад)).

Багато інших ієрогліфічних морфем здатні за таким принципом формувати похідні слова у певному відповідному до їхнього значення семантичному класі, серед яких можна навести наступні приклади:

1. 학 (з кл. кит. 學 — навчатися) — для назв наук: 생물학 — біологія (생물 (з кл. кит. 生物) — живий організм + “학”).
2. 교 (з кл. кит. 教 — навчати) — для назв релігій: 불교 — буддизм (“불” (з кл. кит. 佛) — Будда + “교”).
3. 장 (з кл. кит. 長 — старший) — для назв вищих керівних посад: 부장 — голова відділу (“부” (з кл. кит. 部) — група, відділ + “장”).
4. 사 (з кл. кит. 士 — учений) — для назв професій: 통역사 — перекладач (통역 (з кл. кит. 通譯) — усний переклад + “사”).

Деякі ієрогліфічні морфеми використовуються для утворення слів на позначення абстрактних понять, які при перекладі українською відповідають певним словотвірним елементам. Наприклад, такі суфіксальні морфеми, як 감 (з кл. кит. 感 — відчувати), 심 (з кл. кит. 心 — серце, душа) і 성 (з кл. кит. 性 — характер, ознака) формують лексеми з існуючими іменниковими базами зі значеннями відчуттів та характеристик, що часто робить їх у процесі перекладу відповідними до суфіксу абстрактності “-ість”: 책임감 — відповідальність, почуття відповідальності; 충성심 — відданість; 가능성 — можливість. Також існує ієрогліфічна лексема “주의” (з кл. кит. 主義 — погляд, переконання), яка може доєднуватися до іменникових баз для утворення слів на позначення абстрактних ідеологічних концепцій. Завдяки цьому при перекладі цих термінів часто можна послуговуватися суфіксом “-ізм”: 이상주의 — ідеалізм; 민족주의 — націоналізм. Натомість такі префіксальні морфеми, як 무 (з кл. кит. 無 — немає), 비 та 불 (відповідно з кл. кит. 非 та 不 — не) утворюють заперечні форми слів, до яких вони доєднуються, через що їх можна вважати тотожними до українських заперечних префіксів, таких як “без-” і “не-”: 무조건 — безумовно; 비편향성 — неупередженість; 불만족 — незадоволення.

Функціональність морфем ієрогліфічного походження не обмежується словотвором, адже деякі з них здатні поєднуватися з питомими корейськими елементами для відігравання особливих ролей у мовленні. Наприклад, морфема “중” (з кл. кит. 中 — середина) має можливість функціонувати як окреме слово у наступних випадках:

1. Поєднуючи її з локативною граматичною частинкою “에서” та використовуючи після іменників, утворюється обставина за ознакою цього іменника як певного угруповання; у таких випадках при

перекладі застосовується прийменник “серед”: 노래 **중**에서 — серед пісень.

2. Використовуючи її після іменників, що позначають процес або тривалу дію, утворюється словосполучення на позначення тривання цього процесу; при перекладі морфема компенсується процесуальними дієсловами у теперішньому часі, такими як “тривати”: 공사 **중** — триває ремонт; тривають будівельні роботи.
3. Поєднуючи її зі словотвірним дієсловом “-이다” та використовуючи її після дієслова у граматичній формі “-는”, утворюється варіант вираження теперішнього тривалого часу; при перекладі використовується відповідна теперішня форма дієслова згідно із суб’єктом дії: 하는 **중**이다 — роблю/робить/роблять (зараз).

Морфемі ієрогліфічного походження здатні не лише поєднуватися з питомими корейськими словотвірними елементами для утворення дієслів та прикметників у складі певних лексем, а також можуть самостійно формувати такі слова з односкладовою ієрогліфічною основою: 원하다 — хотіти (“원” (з кл. кит. 願) — хотіти); 심하다 — бути лютим, тяжким (“심” (з кл. кит. 甚) — лютий, тяжкий). Проте деякі дієслова такого типу мають специфічні випадки їх використання у мовленні, що по-особливому відображаються при їх перекладі. Наприклад, такі слова, як 대하다 (“대” (з кл. кит. 對) — ставитися), 관하다 (“관” (з кл. кит. 關) — стосуватися) та 통하다 (“통” (з кл. кит. 通) — проходити через) можуть функціонувати як дієслова відповідно до своїх семантичних наповнень, проте використовуючи їх у граматичній формі “-서”, вони можуть набувати значень, які при перекладі українською здатні компенсуватися відповідно прийменником “про”, а також прислівниками “стосовно” і “шляхом”: 소식에 대해서 생각하다 — думати про новини; 문제에 관해서

말하다 — говорити стосовно проблеми; 협상을 통해서 해결하다 — вирішувати шляхом переговорів.

3.2. Передача запозиченої лексики 외래어 та 차용어 при перекладі українською мовою

Слова, сформовані в результаті процесів лексичних запозичень, що відносяться до категорій 외래어 та 차용어, загалом спираються у своєму семантичному наповненні на базове значення оригінальних лексем при їх запозиченні. Таким чином переклад цих мовних одиниць засновується на визначенні їх відповідників у мовах-джерелах та послуговуванні їхнім значенням у процесі: 오븐 (з англ. “oven”) — духова піч, 버터 (з англ. “butter”) — масло. Розглядаючи корейську лексику іншомовного походження можливо зіткнутися зі словами-інтернаціоналізмами, які поширені і в корейській, і в українській, а також запозичення, здебільшого з англійської, які мають спільну форму в обох мовах, що надає при процесі їх перекладу спільних відповідників: 초콜릿 — шоколад, 비타민 — вітамін; 디자인 (з англ. “design”) — дизайн, 모델 (з англ. “model”) — модель. Проте існують також і лексеми, які в корейській мові відображають своєю формою англомовну вимову, а їхні перекладацькі відповідники в українській мають інтернаціональну форму вираження: 바이러스 (з англ. “virus”) — вірус, 택시 (з англ. “taxi”) — таксі.

У словній системі корейської мови запозичені слова існують не лише такі, які повністю передають структуру оригінальних лексем, а також і ті, які інкорпорують лише їх частини. Це стосується і запозичень самостійних слів, так і словосполучень, які передаються при запозиченнях однією мовною одиницею. Таким чином, при їх перекладі відбувається додавання опущених при запозиченнях елементів у вигляді застосування структурно повних відповідників: 프로 (з англ. “professional”) — професіонал, 다이아 (з англ. “diamond”) — діамант; 리모컨 (з англ. “remote control”) — пульт дистанційного керування, 에어컨 (з англ. “air conditioner”) — кондиціонер.

Частини слів іншомовних слів у корейській мові також присутні й у гібридних запозиченнях. Окрім запозичених елементів у їхньому складі можуть бути присутні питомі корейські слова або їх частини, а також ієрогліфічна лексики, включно з окремими словотвірними морфемами. Перекладаючи їх, варто враховувати семантичні наповнення усіх окремих їх частин та аналізувати те, яке значення утворюється в кінцевому результаті. Це призводить до того, що часто при їх перекладі кожна частина реалізується як окреме слово, які угрупуються у словосполучення: 서비스업 (“서비스” (з англ. “service”) + “업” (з кл. кит. 業)) — індустрія послуг, 코미디적 (“코미디” (з англ. “comedy”) + “적” (з кл. кит. 的)) — комічний; 특별메뉴 (“특별” (з кл. кит. 特別) + “메뉴” (з англ. “menu”)) — спеціальне меню, 수정테이프 (“수정” (з кл. кит. 修正) + “테이프” (з англ. “tape”)) — стрічковий коректор; 종이컵 (кор. 종이 — папір + “컵” (з англ. “cup”)) — паперова склянка, 감자칩 (кор. 감자 — картопля + “칩” (з англ. “chip”)) — картопляні чипси. Проте деякі запозичені лексеми такого типу мають значення, які при аналізі окремих складових поверхнево не відображаються, а тому при перекладі повинні сприйматися як мовні одиниці із певним визначеним наповненням: 전자레인지 (“전자” (з кл. кит. 電子 — електронний) + “레인지” (з англ. “range” — плита)) — мікрохвильова піч; 헬스장 (“헬스” (з англ. “health” — здоров’я) + “장” (з кл. кит. 場 — двір)) — фітнес-зал.

Така особливість запозиченої лексики часто проявляється у композитних одиницях, що були сформовані у корейському мовному вжитку шляхами використання запозичених елементів. Для формування цих слів вони розглядаються щодо їхнього семантичного наповнення і як вони можуть бути використані для створення лексем на позначення бажаної концепції. Виходячи з цього, при їх перекладі можливо спробувати проаналізувати елементи та

спробувати вибудувати зв'язок між ними для віднайдення відповідника до них: 오토바이 (“오토” (з англ. “auto-” — автоматичний) + “바이” (з англ. “bicycle” — велосипед)) — мотоцикл, 멀티탭 (“멀티” (з англ. “multi-” — багато) + “탭” (з англ. “tap” — втулка)) — подовжувач.

Серед такої лексики також існують семантичні запозичення, у яких за основу було взято структурні складові оригінальних слів, проте їхні семантичні наповнення зазнали в процесі запозичення певних змін при формуванні цих мовних одиниць. Ці зміни можна охарактеризувати як наступні:

1. Семантичне розширення — під час запозичення лексема набуває додаткових значень, непритаманних оригінальному слову: 사이더 (з англ. “cider” — сидр) — солодкий газований напій; сидр.
2. Семантичне звуження — повна втрата інших значень оригінального слова при запозиченні або часте використання запозиченого слова в одному конкретному значенні: 다이어트 (з англ. “diet” — дієта (спосіб харчування); дієта (план харчування)) — дієта (план харчування); 캐리어 (з англ. “carrier” — контейнер, валіза) — валіза.
3. Семантична заміна — повна зміна семантичного наповнення при збереженні структури оригінального слова у процесі запозичення: 매니큐어 (з англ. “manicure” — манікюр) — лак для нігтів, 패딩 (з англ. “padding” — підкладка) — зимова куртка.

У випадку семантичних розширень та змін може застосовуватися наближений або описовий переклад, тоді як для семантичних звужень можливе віднайдення перекладацьких відповідників.

Існують також і запозичені слова на позначення понять, притаманних першочергово саме Кореї як культурному регіону, для яких використані словотвірні елементи іншомовного походження. Оскільки прямих відповідників цим концепціям у мовах-джерелах немає, елементи цих мовних одиниць використовуються шляхом поєднання їхніх семантичних значень для утворення найближчого еквіваленту, або запозичене слово стало використовуватись у

новому унікальному культурному контексті. Слово *오피스텔* (“*오피스*” (з англ. “*office*” — офіс) + “*텔*” (з англ. “*hotel*” — готель)) позначає або вид житлового будинку в цілому, або вид конкретного житлового приміщення, яке поширене у Південній Кореї. При передачі цього слова під час перекладу можливе застосування описового перекладу, або використання генералізації у вигляді «житловий будинок» або «квартира». Вигук *파이팅/화이팅* (з англ. “*fighting*” — бійка, боротьба) використовується у корейській мові для побажання удачі. Таким чином, для його передачі в українській мові може застосовуватися варіант наближеного перекладу «удачі».

3.3.Українські запозичення в корейській мові та корейські запозичення в українській мові

Серед мов Заходу, з яких походять численні лексичні запозичення в корейській мові, українська мова не постачає велику їх кількість. Проте слова, що беруть свій початок з української, використовуються з конкретною метою позначення концепцій, притаманних Україні. Таким чином в корейській мові ці слова відіграють роль екзотизмів. Для прикладу можливо навести такі лексеми як *보르슈치* (з укр. “борщ”) та *반두라* (з укр. “бандура”).

Такі слова передають певну особливість, яка часто присутня серед екзотизмів, — застосування транскрипції або транслітерації для їх утворення як запозиченої лексики. Оскільки транслітерація покладається на найближчу передачу написання оригінального слова орфографічними методами мови-реципієнта, процеси утворення екзотизмів присутні у системах мов-джерел і мов-реципієнтів зі схожими системами письма, наприклад алфавітними. У випадку корейської та української, ці дві мови структурно різняться за своїми системами письма, тому утворення екзотичної лексики здебільшого покладається на транскрипцію, тобто передачу фонетичної структури оригінального слова звуковими шляхами мови-реципієнта. Наприклад, слово *보르슈치* було утворене шляхом транскрибування української лексеми «борщ»

для позначення саме української страви, на відміну від іншого поширеного варіанту 보르시, що бере за основу транскрипції відповідне російське слово та його фонетичну реалізацію.

Українська мова також використовує екзотизми корейського походження для позначення у її словній системі концепцій пов'язаних із культурним регіоном Корея. Серед таких існує слово на позначення традиційної корейської страви «кімчі» (з кор. 김치). В українській мові іноді можливо побачити передачу оригінальної лексеми більш описовим способом перекладу, таким як «гостра ферментована пекінська капуста», «гостра страва з ферментованої капусти» і т.п. Зважаючи на те, що слово 김치 у корейській мові позначає широкий спектр страв з ферментованих овочів, подані приклади описового перекладу в українській мові можуть бути неповноцінними або, в певних контекстах, недоречними. Таким чином існування визначеної лексеми «кімчі» в українській мові, утвореної шляхом транскрибування, є більш практичним у ситуаціях, пов'язаних із цією концепцією. Ще одним запозиченням, що набуло поширення у багатьох мовах, зокрема українській, є корейський неологізм 한류, утворений поєднанням ієрогліфічних морфем. Цей термін позначає культурний феномен, що полягає у стрімкому розвитку та поширенні загальної культури Південної Кореї. В українській мові, як і в інших, існує два способи його передачі при запозиченні: наближений переклад, що базується на морфемних складових, такий як «корейська хвиля», або транскрипція, така як «халлю». Залежно від контексту варіант наближеного перекладу може бути більш ефективнішим у донесенні відносно нового значення завдяки його описовій натурі у порівнянні з лише транскрипцією.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

Лексика іншомовного походження завжди займає особливу позицію у системі мовного вжитку з точки зору її перекладу. У ході цього процесу виникає необхідність не лише поверхнево сприймати запозичене слово як чергову мовну одиницю, а також аналізувати його як продукт лексичного запозичення, що саме по собі не завжди може означати прямолінійну та чітку його природу. Категорії іншомовної лексики в корейській мові, такі як 한자어, 외래어 та 차용어 мають свої особливості у процесі їх передачі українською мову, що спираються на аспекти їх походження та функціонування у системі мови.

Семантична складова лексем ієрогліфічного походження 한자어 базується на окремих їхніх структурних складових — морфемах. Більшість таких слів у своєму складі мають кілька морфем, що дозволяє формувати велику кількість мовних одиниць з їх комбінацій, і відповідно значень. За таким принципом кілька різних або кілька схожих за семантичним наповненням морфем можуть утворювати нові слова. Виходячи з цього, загальним варіантом процесу перекладу таких лексем може бути аналіз їхніх складових та вибудовування їх кінцевого значення. Ієрогліфічні морфемі або їх поєднання також можуть слугувати як ідентифікатори лексем, які були утворені похідним шляхом за їх участі, як частин певних семантичних класів. Таким чином для перекладу цих мовних одиниць з такими складовими є можливість використовувати слова відповідних семантичних класів, а також лексеми із відповідними до словотвірних морфем українськими афіксами. Також певні мовні елементи ієрогліфічного походження, які в корейському вжитку далі інкорпоровані у взаємодії з питомими мовними складовими, набувають особливих значень, які при їх перекладацькій передачі можуть відобразитися повноцінно не

спираючись на семантичне наповнення, а на контекст їх використання у мовленні, і таким чином передаватися шляхом компенсації.

Натомість розглядаючи запозичену лексику типів 외래어 та 차용어, найпоширенішим способом їх перекладацької інтерпретації є посилання на визначене слово з мови-джерела запозичення. Незважаючи на це, такі мовні елементи у корейському вжитку можуть набувати певних особливостей, для ідентифікації яких необхідно далі аналізувати певні запозичені слова. Серед них існують семантичні запозичення, значення яких зазнало певних змін у процесі їх привнесення до загального вжитку і не може бути поверхнево визначене за етимологічним джерелом. У цьому випадку при їх перекладі виникає необхідність аналізувати їх складові та визначати або сформувати для них інтерпретаційне значення у вигляді описового чи наближеного перекладу.

Сучасні мовні контакти корейської та української призводять до появи запозичених слів із кожної з них у словних системах відповідних мов. На сьогодні це здебільшого екзотизми — запозичені лексеми, лексеми, що позначають притаманні відповідним культурним регіонам аспекти. Таким чином вони здебільшого передаються шляхом транскрипції, тобто інтерпретуючи оригінальну фонетичну структуру доступними у мові-реципієнті методами. Проте в українській мові у процесі запозичення корейських слів також може використовуватися описовий чи наближений переклад, який може застосовуватися у ситуаціях меншої ознайомленості із відповідними значеннями.

ВИСНОВКИ

У ході дослідницької роботи було розглянуто особливості лексичних запозичень у корейській та українській мовах та їхнє місце та функціонування у мовних системах обох мов. Також було досліджено як ці аспекти проявляються у процесі перекладу корейської запозиченої лексики українською мовою.

Розглядаючи місце запозиченої лексики у словних системах обох мов, було помічено певні спільні та характерні відмінні ознаки. І корейська, і українська мова протягом свого історичного розвитку насичувалися інтернаціоналізмами, які були пов'язані з освітою та класовими аспектами суспільства: у корейській це виражено у присутності лексики китайського ієрогліфічного походження, тоді як в українській — давньогрецизмами та латинізмами. Проте у першому випадку такі слова були основним шаром непитомої лексики протягом довгого періоду часу, і присутність яких перейшла в окрему категорію лексики іншомовного походження. Натомість в українській мові такі слова існували на одному рівні з іншими лексичними запозиченнями, які на той час активно входили у мову.

Корейська та українська мови з точки зору лексичних запозичень обидві можливо охарактеризувати тим, що в них здійснюються фундаментальні структурні трансформації у процесах запозичень, що виражаються у підлаштуванні привнесених мовних одиниць до орфографічного устрою мов-реципієнтів, а також використанні фонетичних адаптацій звуків оригінальних лексем до систем відповідних мов. Проте підходи до подальшого інкорпорування таких слів в обох мовах певним чином різняться на основі морфологічних особливостей кожної з мов. Значна кількість запозиченої лексики у формі іменників у корейській мові призводить до використання питомих словотвірних елементів, які структурно не змінюють їх, а лише доєднуються до них, та надають їм подальшого функціоналу, наприклад творення дієслівної форми та надання можливості дієслівного відмінювання. З

іншого боку, категорії роду та відміни для запозичених іменників, а також більша структурна модифікація похідних дієслів, прикметників тощо виражають в українській мові більший ступінь інкорпорування запозичених мовних одиниць у мовний вжиток.

Під час розгляду аспектів передачі корейських лексичних запозичень під час їх перекладу українською мовою, було визначено наступні особливості:

- морфемна природа лексики ієрогліфічного походження **한자어** може застосовуватися для конкретизації та надання нюансів у ході застосування певних виразів під час перекладу;
- у випадках передачі гібридних граматичних конструкцій з елементами ієрогліфічного походження може використовуватися метод компенсації для повноцінної передачі семантичного наповнення;
- переклад слів іншомовного походження **외래어** та **차용어**, що утворилися у самому корейському мовному вжитку, часто базується на застосуванні наближеного або описового перекладу для передачі значень, що поверхнево не відображаються у їх структурі.

Була також визначена особливість взаємних запозичень в обох мовах. Лексеми українського походження в корейській мові та лексеми корейського походження в українській мові характеризуються відношенням до класу екзотизмів. Виходячи з цього, у ході їх привнесення у відповідні мови з метою збереження характерної структури неприбутанних для загального мовного вжитку слів, в обох випадках можливо зазначити використання методу транскрипції під час цих процесів лексичних запозичень.

Лексичні запозичення є показовими у тому як у мові відображаються певні мовні контакти, що відбувалися протягом її історичного розвитку, та як їх результати здатні надалі функціонувати у мовній системі як її складові. Така показовість також відображається при перекладацькій роботі із запозиченою лексикою, особливо в час її активної появи у багатьох мовах світу в ході стрімких та поширених глобальних мовних контактів. З цієї причини подальший розгляд та конкретизовані дослідження лексичних запозичень,

зокрема в корейській мові, необхідні для кращого їх розуміння як зростаючого класу слів у мовних системах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гудима, Н. В. Класифікація основних типів запозичень у сучасній українській літературній мові. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки*, 2009. Вип. 20. С. 147–151. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkpnu_fil_2009_20_43
2. Есенова Е. Й., Калинич І. Й., Бойтор В. Ю. Лексичне запозичення як засіб збагачення словникового складу мови. *Закарпатські філологічні студії*. Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 28., Том 1. С. 151–156. URI: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/52930>
3. Коновченко О. В. Подільність основ слів іншомовного походження в українській мові. *Лінгвістичні дослідження*, 2012. Вип. 34. С. 54–58. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_lingv_2012_34_13
4. Левіна С. Моделювання дієслів і віддієслівних іменників від абстрактних іменників іншомовного походження на –ці(я). *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології», 2006. № 559. С. 14–18.
5. Молоткіна Ю. О. Різні способи написання новітніх англіцизмів в українській мові." *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Сер.: Філологічні науки (мовознавство), 2017. №7. С. 119–123. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvddpufm_2017_7_31
6. Підкопай Є. В. Терміни іншомовного походження в українській мові. *Україна і світ: гуманітарно-технічна еліта та соціальний прогрес : матеріали міжнар. наук.-теорет. конф. студ. і аспірантів, 14-15 квітня 2021 р.* / ред. кол. В. М. Скляр [та ін.]; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Харків, 2021. С. 635–637. URI: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/62493>
7. Смущинська І. В. Інтернаціоналізми та «хибні друзі» як проблема перекладу. *Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи*. Київ: Логос, 2010. С. 201–205. URI: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/37835>

8. Стилїстика сучасної української мови : підруч. для студ. гуманіт. спец. вищ. закл. освіти / О. Д. Пономарів. Вид. 3-тє, переробл. і допов. Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2000. 246, [2] с.
9. Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія / за заг. ред. Білодіда І. К. Київ: Наук. думка, 1973. 438, [1] с.
10. Сучасна українська мова: підручник / Пономарів О. Д., Різун В. В., Шевченко Л. Ю. та ін.; за ред. Пономарева О. Д. Київ: Либідь, 1997. 400 с.
11. Харченко М. В. Іншомовні слова в лексичній системі укр. мови. *Наукова Україна: проблеми сучасності та перспективи майбутнього: Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Наукова Україна: проблеми сучасності та перспективи майбутнього»*. Харків, 2017. С. 82–87.
12. Ahn H. Modelling the Englishization of vocabulary in contemporary Korean. *World Englishes*. 2018. Vol. 37. P. 570–589. DOI: <https://doi.org/10.1111/weng.12345>
13. Bailblé O. A History of the Korean lexicon. *International Journal of Teaching, Education and Language Learning*, 2015. Vol.2, №3. P. 34–66.
14. Borowiak A. Hybrid derivatives in contemporary Korean. *Scripta Neophilologica Posnaniensia*, 2020. Vol. 20. P. 59–80. DOI: <https://doi.org/10.14746/snp.2020.20.04>
15. Esenova E. J. Types of lexical borrowing. *Закарпатські філологічні студії / редкол.: І. М. Зимомря (голов. ред.), М. М. Палінчак, Ю. М. Бідзіля та ін.* Ужгород: Видавничий дім "Гельветика", 2024. Т. 1, вип. 34. С. 136–140. URI: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/65208>
16. Haspelmath M. Lexical borrowing: concepts and issues. *Loanwords in the world's language: A Comparative Handbook*, 2009. P. 35–54. DOI: <http://doi.org/10.1515/9783110218442>
17. Kang Y., Kenstowicz M., Ito C. Hybrid loans: a study of English loanwords transmitted to Korean via Japanese. *Journal of East Asian Linguistics*, 2008. Vol. 17. P. 299–316. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10831-008-9029-5>
18. Kavanagh A. The influence of English on South Korean language and culture. 2018. DOI: <http://doi.org/10.13140/RG.2.2.27780.37769>

19. Matras Y., Sakel J. Grammatical Borrowing in Cross-Linguistic Perspective, Berlin, New York: De Gruyter Mouton, 2007. 605 p. DOI: <https://doi.org/10.1515/9783110199192>
20. Qian Y. A study of Sino-Korean phonology: Its origin, adaptation and layers. Routledge, 2017. 234 p.
21. Rustichelli A. Study of the morphological patterns of English loanwords in Korean and Italian. 2024. URL: <https://hdl.handle.net/20.500.14247/23617>
22. Sohn H., Korean Language Education and Research Center (Honolulu, Hawaii). Korean Language in Culture and Society. University of Hawaii Press, 2006. 292 p.
23. Sohn H. The Korean language. Cambridge University Press, 2001. 445 p.
24. Spahiu I., Nuredini Z. Lexical Borrowings and Adaptations of Anglicism. *The International Journal of Applied Language Studies and Culture*, 2023. Vol. 6. P. 13–16. DOI: <http://doi.org/10.34301/alsc.v6i1.39>
25. Tranter N. The phonology of English loan-words in Korean. *Word*, 2000. Vol. 51, №3. P. 377–404. DOI: <https://doi.org/10.1080/00437956.2000.11432504>
26. Tyson R. English loanwords in Korean: Patterns of borrowing and semantic change. *Journal of Second Language Acquisition and Teaching*, 1993. Vol. 1. P. 29-36.
27. Winford D. Contact-induced changes: Classification and processes. *Diachronica*, 2005. Vol. 22. P. 373–427. DOI: <http://doi.org/10.1075/dia.22.2.05win>
28. 김해연. 콩글리시 어휘의 유형과 형성의 인지적 동기. *담화와 인지*, 2007. Vol. 14, №3 P. 25–52. DOI: <http://doi.org/10.15718/discog.2007.14.3.25>
29. 송원양. 한국어 어휘체계의 차용어 개념과 분류에 대한 연구. *인문사회* 21, 2022. Vol.13, №6 P. 4389–4404. DOI: <http://doi.org/10.22143/HSS21.13.6.304>
30. 주지연. 국어 차용어의 분류에 대한 소고 - 한자어의 지위를 중심으로. *언어와 정보 사회*, 2018. Vol. 34. P. 277–303. DOI: <http://doi.org/10.29211/soli.2018.34..010>